

A keresztény ember lelki életének törvénye.

A Jézus Krisztusban való élet szellemének törvénye.
Róm. VIII. 2.

Az ember Istennek képmása és dicsősége — mondja Pál apostol. S emberi természetünk komoly indulatai és mély tapasztalatai minősítenek minket arra, hogy magunknak Istenről fogalmat alkossunk s a teremtés és szentírás ünnepélyes közléseit értelmezzük. Míg isteni tulajdonságok önmagunkban felébredve és felfedezve nincsenek, addig a Tökéletesnek ismeretére vonatkozó kifejezések és leírások reánk nézve éppen annyira jelentés nélküliek, mint zene hangjai a siketnek és magasszínvonalú fejtegetések a bolondnak.

Mindazt, amiben, mint önmagunkon kívül állóban hiszünk, először önmagunkban fedezzük fel. Emberi természetünk emelkedettségének és méltóságának elégséges bizonyítéka magában az, hogy hitünk van Istenben, mert pusztán, véges lénynek végtelen lényben hinnie lehetetlen. Alapjában elménkben létezik a világ-egyetem képe, melyről minden ember fogalmat alkot magának. Ott van az angyal, kit magas trónra ültet, ott van a sátán, kit mélységbe rejt. S hiába beszél pokolról az, aki annak égető tüzét saját kebelében nem érezte s hiába dalol mennyországról az, kinek lelke sohasem volt üde és tiszta, mint a Paradicsom-kertje.

Az isteni és emberi elmének e hasonlóságánál fogva Krisztus mindkettőnek kijelentője és szemléltetője. Természetének mérhetetlenségénél fogva Isten örökkévaló, változatlan és tökéletes. S amennyiben egész életét egyetlen cél uralja, egy lélek és erő irányítja, szóval „tegnap, ma és mindörökké ugyanaz”, annyiban Jézus Krisztus Istennek jelképe. Beszédben, érzésben, akaratban és cselekedetben olyan fogalmát nyújtja Istennek, amit a teremtett világban, vagy halandó életben meg nem közelít semmi. Gondolkozásának egymást váltogató színeit

teljesen átszövő, változatlan lelkiisége — röviden önmagával való azonossága — teljesen isteni. Viszont, amennyiben életpályájának különböző szakaszaiban, változó indulatainak volt alávetve s annak egyes szakaszaiban eltérően gondolkozott, cselekedett és beszélt s gondolatai, hol derűs, hol borús színt öltöttek magukra és sugároztak a világra, annyiban Emberi elme képmása és eszménye. Önváltozásai teljesen emberiek.

Amint aggodalmi és reménykedései, örvendezései és könnyezései egymást váltogatják, Krisztusban az érzelmek alkalm szerinti változásai, sokszor úgy vannak feltüntetve, mint lábnyomok annak bizonyítására, hogy neki mienkhez hasonló természete volt.

A beállítás helyes. Mutatja, hogy azok a külső hatások, melyek reggeleinket boldoggá s alkonyainkat szomorúvá teszik, ő reá is épűgy hatással voltak, mint vannak mi reánk. De a sorsunk arculatát színező naponkénti hatásoknál sokkal fontosabb a benső kényszerítő erőknek az a csoportja, melyeknek mélyen fekvő okok folytán jellemünk és akaratunk alá vannak rendelve. Azok az erők, melyek törvényszerűen váltogatják egymást, ha a fizikainak nem is, de a lelkiélet egymástól különböző korszakainak jellegét és jellemét megadják. A fejlődésnek e korszakain tökéletesedésük útján, a legnagyobb elemeknek is át kell menniök. A jelen időpont jó vagy rossz értesülései idézik elő érzelmeink hullámzásait. Fodrok a felületen ezek, melyeket a szél vagy elsimít, vagy viharrá növel. Azonban a jellem koronkénti átalalakulásai, melyről most beszélek, a mélységek dagályos megmozdulásai mi bennünk. Arcukon a zivatarnak, vagy szélcsendnek csupán halvány vonalait viselik, de az átvonuló szelek szeszélyétől függő viszonyban nincsenek. A fejlődésben a változások Krisztus jellemében világosan követhetők s életét ez teszi az erkölcsi fejlődésnek legmegkapóbb és legfenségesebb mintaképévé. Egészen új értelemben lesz ő így lelkiismeretünkben, a kötelességérzetnek látható megszemélyesítőjévé. Nemcsak a kitűzött célt, hanem azokat az egymást követő állomásokat is mutatja élete, melyeken át emberi természetünk a célhoz elérkezik. Az elérési módot épűgy, mint az elérendő célt. Mutatja az emberi indulatok természetes fejlődésének folyamatát, amíg az akarat tökéletességéig jutnak. Jézus a tiszta vallásos élet mintaképe. Ez életnek minden fejlődési fokát rövid tapasztalat után gyors lelki megérés követi. Az evangéliumban az ember lelki fejlődésének

isteni szemléltetését olvassuk. Emberi indulatok és megpróbáltatások mély és néma változásainak képét látjuk, melyeken keresztül a tiszta jellem Istenéhez legnagyobb mértékig hasonló erő birtokába jut.

Azt tűztem ki feladatombul, hogy mivel azokat látni lehet, külső és belső élettörténetének néhány fejlődési fokán keresztül elkísérem Jézust. Megmutatom azt a hasonlóságot, amit minden tiszta vallásos jellem fejlődésének egymást felváltó fokozataiban találunk.

* * *

Jézus gyermekkorának egyetlen feljegyzett eseménye megkapóan adja tudunkra természetét és természetünk között a hasonlóságot. Találóan mutatja be őt, mint Istennek és kötelességérzetnek emberi lélekben élő szemléltetőjét. Falujából a szent városba való évenkénti zarándoklás örömeivel és látnivalóival a gyermeknek eleddig csak szórakozása volt, ez egy alkalommal azonban teljesen hatalmába kerítette s mély érzések előidézőjévé lett ő benne. A látogatás, ami másoknál csak szokás, nála egyszerre teljes értelmét visszanyeri. Ott hagyva az utca zaját, a szabadtér napsugarát és a társaság szórakozását, a templom csendes szentélye felé fordul, hol csodás, régi történeteket mondanak és próféták mondásainak titkait magyarázzák. Az újszerű ünnepélyes alkalom idejét szeretné meghosszabbítani s a názáreti karavánnal elfeledi a visszatérést. S mikor szülei hazatérőben, kérdéssel fordulnak hozzá: „Atyád és anyád aggódva kerestek téged”, nem egészen gyermeki hangon válaszol: „Nem tudjátok, hogy nekem az Atyám dolgaival kell foglalkoznom?”

A felelet az ifjú vallásos szellemének bámulatos kifejezése, jellemében először öltvén fel magára a független cselekvés méltóságát. A vallásosság tanításait hosszú időn át a hinni vágyó lélek tartózkodásával fogadjuk. A tanító mester ajkairól elszálló nagy eszmék, az ifjú elme felfogó képességéhez kell, hogy formálódjanak. Mikor az édesanya magához hívja gyermekeit, hogy nekik Istenről beszéljen, ő maga az, akin a gyermekek lelke csüng. Az ő tekintete kelti bennük a tisztelet érzését. Szemeinek tisztaságán keresztül ismerik meg szentnek Istent. A szülők meghajlása a láthatatlan Istenlét előtt, az önként megalázkodó tekintet, elegendők arra, hogy az alvó hitet a szívben felébresszék, mélyebb és kevésbé földi színezetet ad-

ván annak, ami mint családi rokonszenv, eddig a titokzatosság elemével vegyülten él abban. A vallás alkotó elemeit képező gondolatok azonban túlságosan ünnepélyesek és nagyok, semhogya alárendelt sorban maradhassanak. A lelki növekedés lehetőségének magvai, ápolás folytán független életformát kell, hogy felvegyenek s hatalmukba kell keríteniök az egész lelket. Mikor a lélek, áttekintvén a végtelenség és örökkévalóság gondolatait, önmagáért munkába kezd, váratlan megilletődésén keresztül felfedezi Istenhez és halhatatlansághoz való élő kapcsolatának mérhetetlenségét. A vallásos oktatás régi formulái kérgüket a lélekben áttörik s bámulat és szeretet magvai törnek ki belőle. Az, ami benne azelőtt értékesnek és nagynak látszott, eltörpül. Emberi kapcsolatok és kötelességek semmivé törpülnek a mennyei világhoz képest, melyet felfedezett. Ez a fordulópont komoly és nemes lelkek életéből sem marad ki. Ilyenkor új eszményük fensége szembehelyeződik minden eddig létezőnek kicsinységével. Megtisztult érzéseik magaslatáról tekintenek le — műveletlen embereknél ez lenézésbe mehet át — azokra a törekvésekre és kapcsolatokra, melyek valamikor szívük tiszteletérzésének ápolására elegendők voltak. Ilyen kivételes lelkiállapotban adta szüleinek Jézus a feleletet. Vallásossága gondolatrendszerének középpontját nemcsak megragadta, hanem, mint tüzet fogó ősz erő tört útat magának, kioltással fenyegetve azokat a kisebb fénysugarakat, melyek, ha szerepüket megértjük s őket illető helyüket megtaláljuk, kevésbé égieknek semmivel sem látszanak. Önmaga fölé emelkedő ifjú felbuzdulásában és a minden egyébről elfeledkezés pillanatában szólott. Tekintsünk el tehát a megnyilatkozás váratlanságától, mert — elmebeli kényszer folytán — minden erős indulat kizárólagos, amíg tapasztalat és bölcsesség meg nem iskolázzák s amíg a dolgok értéke tisztázva nincs. Amikor nem úgy látjuk Istent, mint aki teremtményei felett a magasságban ül, mutatva ezzel azoknak lenézni valóságát, hanem úgy, mint aki mindeneket átsző és megszentel, akkor rájövünk, hogy az, ami emberi, ugyanakkor épp annyira isteni. Oly korán és oly mélységesen senki sem tanulta meg ezt, mint Jézus. S otthonának puszta meglátása szülői szeretetét ez esetben is visszaállította s velük Názáretbe érve „irántuk engedelmes volt s kedvességben Isten és emberek előtt növekedett“.

Közel húsz év múlt el. Ifjúkora események nélkül telt el. Ifjú lelkének üde harmata elszállt. Mária, napi munkáinak vég-

zése közben olyasmit kezd észrevenni, mintha gyermeke titkolózó, idegen társaságában lenne. Arcán belülről támadó fény jelenik meg, el-elgondolkozik, mintha beszélgetést folytatna valakivel. Az isteni élet elég erős volt már benne ahhoz, hogy életirányát örökre megszabja s vele az egész világot megnyerje s Jézus még mindig a való embere, mindennapi élet igényeit szolgálja s mint mások a szokás járt ösvényét tapodja. Elérkezett azonban már annak ideje, hogy a szűk keretet, ami eddig teljesen lekötötte, szellemi ereje áttörje. Hogy megkísérelje lerázni lelkének bilincseit s magához méltó életpályát keressen, vagy teremtsen. Egyszóval, mostantól kezdve Jézust nem Názáretben, hanem a pusztában találjuk, ahová érdek, önzés, kényelem vagy megszokás helyett a szívében élő isteni képmás vezette. Magány keresésére benső ösztöne kényszerítette. Hogy a hamisság és földhöz-kötöttség szellemeivel szembe álljon s ezekkel birokra kelve felküzdje magát arra az életre, mely megilleti azt, aki mérhetetlenségen áll és Istenben lakik. Aki csak külsőleg látja őt, amint kopár sziklán ül fáradtan és kimerülten, azelőtt Jézus nyugodtnak tűnhet fel. A csendes külső alatt azonban a legfélelmetesebb belső harc van folyamatban. Égnek és Pokolnak döbbenetes kihívásai váltják fel egymást. Halhatatlan erők bírkóznak, viselnek háborút s tartóztatják fel milliók lelkét és a világ végzetét. Szent lelke csatát nyer s innen kezdve erő és béke angyalai vezetik tovább. Az átmenet a mindennapi szükségletek munkájából az örökkévaló szolgálat dicsőségébe, megtörtént.

A jellemfejlődés leírásában minden komoly, nemes életben van egy lap, mely e jelenetnek felel meg. Egy időszak, mikor életsorsunk a kötelességteljesítés megszokott kereteiből kinővén, kivezető utat keres magának. Mikor életfelfogásunk változáson megy át s mikor ez életre többé nem úgy tekintünk, mint kitaposott síma mezőre, melyen zavartalanul szánt-hatunk, építhetünk fedelet és kereshetünk pihenő helyet, hanem, mint örökkévaló hegycsúcsra, melynek lábai pázsitos mezőkről indulnak el magasságok felé s fenn a hegycsúcs a kék ég ködös végtelenségében van elrejtve, hogy emberi szem meg ne láthassa. Van egy fordulópont Jézus minden hűséges gyermekének életében, mikor az emberi természet isteni és földi elemei között kemény harc indul. Egyik felől csábít az Én és a test „Sok kívánni valód lehet még az élettől, nemcsak meg kell szerezned, hanem el is kell fogyasztanod kenyeredet s

minden törődésedért fizetésed puha ágy és meleg szív". Másik oldalról isteni hang dörög feléd „Életed rövid, hivatásod nagy. Az ég távol, Istened közel. Gondolat és szó hatalmával áldottalak meg, fegyvernek adtam erős jobb karodat, hogy szembe szállj a gonosszal s védelmére kelj a jónak. Ne tétovázz, mert elhagylak. Akaratod szabad, ne csüggedj, légy követőm!" Hasonló harc után szakít minden nagy jellem a kényelemmel s vállalja a felelősséges szolgálatot. Rokonok tanácsával, barátok rokonszenvével helyezkedik szembe ha kell, hogy kitartson a kötelesség mellett s kész elszenvedni a legkopárabb pusztá magányát mindaddig, míg a habozás eltűnik s a sátán oda lesz.

Jézus rálép útjára. A természet embere prófétai köpenyt és megváltó erőt ölt. S hogy mennyire önmagára talált tiszta meggyőződésének légkörében s mennyire megtalálta szabadságát és békességét, ezt az mutatja, hogy bejelentésére szülőfalujába megy. S hol szülei és rokonai hódoltak Istennek, a zsinagógában, hol öreg térdek — melyeken mint kisgyermek játszott — hajoltak imára, hol először hallotta zsoltárok dallamát s érezte lelke régen letűnt idők prófétálásainak emelkedettségét, a könyvet kinyitva, arra a helyre talált, ahol ez vala írva: „Az Úrnak lelke van én rajtam, mivelhogy felkent engem, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdesse, elküldött, hogy a töredelmes szívűeket meggyógyítsam, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessek és a vakok szemeinek megnyíltását, hogy szabadon bocsássam a lesújtottakat. Hogy hirdesse az Úrnak kedves esztendejét." Luk. IV. 18, 19. Nem csoda, hogy e bibliai szöveghez méltó magyarázatát elmondván, hallgatói „elálmélkodának kedves beszédein, melyek szájából származtak." E jelenet találóan írja le és vezeti be szolgálatának első időszakát s tartama alatt boldogító ihletettség árad el személyén. Nem gyötrik szomorú előérzetek, szabad cselekvésében nem korlátozzák kétségek, a megbocsátás szavait nem kísérik s a vigasztalás ígét nem előzik könnyek. Életpályájának e korszaka tele van élettel és reménységgel, behintve áldó cselekedetekkel, üdítővé téve az örökkévalóság ígéivel s lelkében égi örömmel. Lehetetlennek látszott előtte a szeretet evangéliumának gyors terjesztése s rendszeres íge hirdetésre küldi szét a Tizenkettőt és Hetvenet, hogy erejét megsokszorozzák s a béke útját készítsék. Visszatérésük után a Hetvenes csoport tagjai Jézus nevének és szellemének diadalát jelentik. Nemcsak az egészségüket visszanyert betegek

megnyerését, hanem a szegények és elnyomottak ragaszkodását is hírül hozzák. S ő azzal a lelki örömmel — mely szolgálatának ez időszakát jellemzi — kiált fel „Láttam, hogy a sátán, mint villám, úgy esett le az égből.” A Tizenkettő azonban egészen más híreket hoz, melyek életpályájának színét teljesen megváltoztatják.

Ki ne fedezne fel minden hűséges ember lelki fejlődésében ehez hasonló fordulatot? A fejlődésnek azt a szakaszát, mely a kötelességgel kötött ünnepélyes kapcsolat idejét követi. Kemény és szenvedéses megpróbáltatásokon keresztül jut el a keresztény ember addig az akarati szabadsáig, mikor önmagának urává lesz s Istenéhez hasonló életét megkezdi. Szabadságának és őszinteségének örömeiben lendülettel jut el annak a hivatásnak felismeréséhez, melyet az ég számára kijelölt. Amikor átérzi, hogy az, amit beszél igaz, az, amit érez szent és az, ami után lelke törekszik nagy és jó, hogy a lelkeket, melyeket meg kell változtatnia szereti s tudja, hogy ahoz a családhhoz tartoznak, amelyhez ő is tartozik, hogy a hamisságot és a gyarlóságot, melyek ellen másokban harcot vív, önmagában legyőzte. S hite van abban, hogy legyen akármilyen óriási a rossz, Isten nagyobb annál, kinek igazságossága, mint hatalmas hegy nehezedik a hamisságra. Az Úr szolgája és prófétája e dicsőséges hit erejével indul el s az önbizalom biztosságával lép fel a rossz ellen. S minthogy Halhatatlan áll szembe múlandóval, bizik abban, hogy amaz elsepri ezt s a menekülön győzelmet arat. De a harc hosszú s az idő rövid s neki vérző szívvel, szárnyaszegetten kell rájönnie, hogy a győzelemkiáltás előtt el kell esnie. Hite azonban igaz volt. Az erők szembeállításánál sem tévedett, mert a jó mindig legyőzi a rosszat.

Tévedés csupán az időrendben van s ez is csak a próféta tévedése, aki épp' oly tisztán látja a jövőt, mint a jelent és tudja, hogy amik biztosak Isten előtt, azok az időnek felette állanak. Az észre támaszkodó ember ilyenkor felemeli karját, mint aki feladatát hűségesen megoldotta. De a szent és a bölcs törekvései nem múló próbálkozások, melyek szétfoszlanak és megsemmisülnek, hanem hatásában végtelenségig erősödő, soha meg nem szűnő tiltakozások a rosszal szemben, míg végül is ennek hatalmas tömegét a megsemmisülés határán átlökik,

Szomorú az óra, melyben a nemes reménykedést az első csalódás éri. A Tizenkettő visszatérése után Jézus ellenséges magatartásról és fenyegetésről értesül, melyek azt a tudatot erősítik meg benne, hogy neki meg kell halnia. Arról értesül, hogy Heródes, Keresztelő János meggyilkoltatója figyelemmel kíséri őt. A csapás váratlan. Hegyek közé, magányba vonul, hogy az Atya hatalmának s tanítványai barátságának vele szemben való hanyatlását zavartalanul élje át. Letűnt idők prófétáival keres érintkezést s e lelki átalakulásban tisztázódik, hogy elmúlásának oka nem más, mint büntetés hűségéért. Ez időtől kezdve nemcsak eszméi és várakozásai mennek át változáson s tesznek nagy útat az igazság irányában, de szolgálatának szellemi és erkölcsi alaphangja is megváltozik. Elhatározza szilárdan, hogy „felmegy Jeruzsálembe”. Vidámságából veszít s komolyságában nyer. Nagy céljai eltávolodásukkal, mintha csak fenségesebbekké lettek volna. Érzi, hogy drágább lett a bér, mit elérésükért fizetnie kell. Mások szenvedései könnyekre hajlóbbá s benső nyugtalanságai imádságosabbá teszik. Ha lelki erejét tükröző cselekedetei ritkábbá lettek is, de annál inkább él a szó hatalmával, örök életnek amaz ígét ismételve, melyekből minden idők a legmennyeibb bölcsességet tanulták. Keresztre feszítettetésének útján elindul. Napjait azokkal a kötelességekkel számlálja, melyeknek elvégzése még előtte van. Nappalait a jeruzsálemi tömegnek, estéit a bethániai családnak szenteli. Reggel tanít a templomban, este annak lerontását jósolja. Az özvegy asszony jótékonyágát megáldja s a pap képmutatását leleplezi. Árulói imádkozás közben találják rá az éjszakában s megpróbáltatása perceiben Péter sorsa aggasztja. Pilátus lelkiismeretét a törvényszék termében megzavarja s a végzetes úton Jeruzsálem leányain szíve megesik s a szót „elvégeztetett” nem mondja ki addig, míg rá nem tekint az édesanyára, kinek számára otthonról gondoskodik és a tanítványra, kit bizalmának áldott letéteményesévé tesz.

Ez utolsó változás sem mint tisztán külső átalakulás jelentkezik Jézusban, hanem, mint jellemének tökéletes benső megérése, jellembeli szépsége fejlődésének utolsó kiterjedésedése. Ahol az igazi vallásos élet a fejlődés útját betetőzi, ott minden esetben megvan az ennek megfelelő fokozat is. Mikor a lelkiismeret vérmes vállalkozásai elbukni látszanak; (csak akkor bukhatnak el, ha ideges képzelődések voltak), mikor a jó törekvés kilátásait, miként Jézus jövőjét felhő borítja el; mi-

kor az igazságtalanság, melynek legyőzésére vállalkoztunk ostromunkat kiállja s mielőtt látható eredményt értünk volna el, erőnk elhagy; mikor ellenségeink engedékennyé s barátaink árulóinkká válnak s Isten Gondviselése is kegyetlennek látszik — gyenge lelkeknek hitük ébrentartására erejük nincsen. Sőt erős lelkű ember is juthat odáig, hogy látva az ellenállás nagyságát, a lelket megpróbáló harc folytatását kétségesnek tartja. De, ha hűsége erős s bölcsessége sem hagyta el, amikor már nem az áll előtte, hogy sokat tegyen, hanem az, hogy amit cselekszik, azt jól cselekedje, küldetését még tisztábban látja. Letűnt idők prófétáihoz fordul tanácsért, a nagy lelkek megfeddvén türelmetlenségéért, tudtára adják, hogy amit itt találtak, hűséges szolgálatuk után is úgy kellett itt hagyniok. A jók nagy munkája bevégezetlenül maradt. Az ég gyümölcseit nem néhány napsugaras óra érleli meg, hanem minden nemes elmének egy múló sugárral hozzá kell járulnia. S mikor érkezett a Gondviselés nagy esztendeje, akkorra az emberiség összefogott áldott sugarai az életfájának gyümölcsét megérlelik. Ez a hang figyelmeztetés a halálra, melyet vállalnunk kell. Kér, hogy csatlakozzunk a jók dicső seregéhez. Küld újrászületett lélekkel vissza a kötelességteljesítés útjára. Ad számunkra mélyebb és kitartóbb bölcsességet. Remélve vagy nem remélve, biztonságban vagy veszélyben, ezzel folytatjuk tovább munkánkat; lemondunk sikerről és jutalomról, hogy ezeknek legmennyeyebb formáit nyerhessük el; s önkéntes kereszthalálon át kapjuk meg a halhatatlanság jutalmát.
